

KARABAĞ'DAKİ ULUSLARARASI HUKUK İHLALLERİ (Çeviri)

Turgut Kerem TUNCEL
Analyst

Blog No: 42
22.10.2016

AVİM Kıdemli Analisti Turgut Kerem Tuncel'in 18 Ekim 2016'da Hurriyet Daily'de "Violations of International Law in Karabakh" başlığıyla yayınlanan yazısının Türkçe çevirisi.
Kaynak:

<http://www.hurriyetaailynews.com/Default.aspx?pageID=449&nID=105058&NewsCatID=396>

Karabağ sorunu tartışılırken göz ardı edilen bir takım çok önemli meseleler, sorunun çözümü sürecinde kuşkusuz tarafların karşısına çıkacaktır. Azerbaycanın 16 Ağustos 2016 tarihinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine sunduğu İşgal Altındaki Azerbaycan Topraklarında Ekonomik ve Diğer Yasadışı Faaliyetler" (*Illegal Economic and Other Activities in the Occupied Territories of Azerbaijan*) başlıklı rapor bu meselelerden bazılarını gündeme taşımaktadır. Ermeni basını ve resmi makamlarınca 2010 ve 2015 yılları arasında yayınlanan beş yüzün üzerinde haber ve rapora dayanan veriler çerçevesinde hazırlanan 107 sayfalık bu rapor, Ermenistanın işgal ettiği Azerbaycan topraklarında yürüttüğü ve uluslararası hukuku ihlal eden yerleşim politikalarını; tarihsel ve kültürel mirasın yok edilmesini veya ihraz edilmesini; doğal kaynaklar ve diğer zenginliklerin sömürsünü; işgal altındaki bölgelerde yasadışı ticari faaliyetleri; ve özel ve kamusal mülkiyet hakkı ihlallerini belgeleyen önemli bir belge niteliğindedir.

Ermenistan, 1990lı yıllardan bu yana doğrudan veya Karabağdaki *de facto* Ermeni yönetimi aracılığıyla ve Ermeni diasporasının da katkılarıyla, işgal altındaki bölgelerde yasadışı ekonomik ve diğer faaliyetlerini artırarak sürdürmektedir. Raporda değinildiği üzere, Ermenistanda kayıtlı özel şirketler ve yabancı menşei şirketler bu faaliyetleri bir yandan finanse ederken, öte yandan bunlardan ekonomik fayda sağlayarak işgalin kalıcılığını kolaylaştıran bir rol oynamaktadırlar. Ermeni ve yabancı aktörlerin bu

eylemleri işgal hukukunun (*law of occupation*) ve uluslararası insancıl hukukun (*international humanitarian law*) ihlali niteliğindedir.

Ermenistan, Karabağdaki çatışmaların başladığı 1988 yılından bu yana bölgenin Ermenileştirilmesi siyasetini gütmektedir. Bu siyasetin bir ayağı olarak, özellikle 2010 senesinden bu yana, işgal ettiği topraklarda Ermeni nüfusunu artırmak ve bu sayede barış görüşmelerinde avantaj kazanmak için bu topraklara etnik Ermenileri yerleştirme çabası içerisinde. Bu durum, AGİT'in 2005 ve 2010 yıllarında yayınladığı raporlarla da teyit edilmiş bir ihlale işaret etmektedir. Bu çerçevede, Suriyedeki iç savaştan kaçan Suriyeli Ermenilerin Dağlık Karabağa yerleştirilmeleri için insani yardım adı altında özellikle ABD'deki bazı diaspora örgütleri tarafından fonlanan bir takım faaliyetler dikkat çekmektedir. Bölgenin Ermenileştirilmesi siyasetinin bir başka ayağı ise buralardaki Azerbaycan kültürel ve tarihi mirasının yok edilmesi girişimleridir.

Ne var ki, demografik yapının dönüştürülmesi ve kültürel ve tarihi mirasın yok edilmesi 1949 Cenevre Sözleşmesi ve 1954 Lahey Sözleşmesinin ilgili bölümlerinin açık ihlalidir. Ayrıca, Dağlık Karabağ ve çevresinde gerçekleştirilen arkeolojik kazılar ve bazı tarihi eserlerin Ermenistandaki müzelerde sergilenmesi de 1954 Lahey Sözleşmesi, 1970 UNESCO Sözleşmesi ve daha başka bir dizi uluslararası sözleşmenin ihlalidir. Bu yasadışı faaliyetlere İngiltere, İspanya, İrlanda ve Hollanda uyruklu kişilerin de katıldıkları ayrıca belirtilmelidir.

Dağlık Karabağ ve çevresindeki bölgelerde yürütülen ekonomik faaliyetler de uluslararası hukukun ihlali anlamına gelmektedir. Ermenistan, işgal ettiği bölgelerdeki madenleri yasadışı bir şekilde işletmekte ve çıkardığı madeni üçüncü ülkelere ihraç etmekte, ayrıca bölgedeki su kaynaklarının ve ormanların sömürsünden de ekonomik fayda elde etmektedir. Bunlara ek olarak, işgal öncesinde Azerbaycana ait olan teknik altyapı Ermenistan tarafından yasadışı bir biçimde kullanılmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Ermenistanın özel ve kamusal mülkiyet haklarını ihlal ettiğini Haziran 2015 yılında verdiği bir kararla tespit etmiştir. Tüm bunlar, süregiden işgalin gözden kaçan ekonomik-politiğine işaret etmektedir.

İşgal altındaki bölgelerde yürütülen ekonomik faaliyetlerin bir kısmının Ermenistan devleti tarafından bizzat yürütüldüğü görülmektedir. Bunun yanında, Ermenistandaki bazı özel şirketler de işgal bölgesinde faaliyet yürütmektedir. İşgal bölgelerinde üretilen ürünlerin uluslararası pazarlara sunulması önündeki engelleri aşmak için bunların Ermenistanda üretildiğini gösteren etiketler kullanılmaktadır. Ermenistanın üst düzey devlet yetkililerinin de bu faaliyetler içinde yer aldığı da tespit edilmiştir. Buradan yola çıkarak, işgal altındaki bölgelerde yürütülen yasadışı ekonomik faaliyetlerin uluslararası hukukun ihlali olmalarının yanı sıra, Ermenistandaki oligarşik yapıyı derinleştiren bir etmen olduğu da anlaşılmaktadır.

Yalnız Ermenistan değil, yabancı menşeli şirketler de, genellikle Ermenistanda kayıtlı paravan şirketler ve aracı bankalar aracılığıyla bu tip faaliyetler içinde yer almakta ve işgalden ekonomik çıkar elde etmektedir. Bu şirketler arasında ABD, Almanya, Bulgaristan, Fransa, Güney Kıbrıs, Hollanda, İsviçre ve Rusya gibi ülkelerde kayıtlı şirketler mevcuttur. Bu şirketlerin işgal altındaki bölgelerdeki faaliyetleri sayesinde elde ettikleri kazancın, bu

ülkelerin Karabağ sorunu hakkındaki tavırlarını etkileyip etkilemediği meşru ve araştırılması gereken bir sorudur.

İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulan Nürnberg Mahkemesinde, Almanyanın savaş sırasında işgal ettiği yerlerde faaliyet gösteren Alman firmaların, savaş hukuku ve savaş suçlarını düzenleyen uluslararası belgelerden olan 1907 Lahey Düzenlemeleri çerçevesinde savaş suçu işlemekle suçlandıklarını hatırlamak bu çerçevede yerinde olacaktır. Karabağ ve çevresindeki işgal altında bulunan topraklardaki ticari faaliyetleri nedeniyle yalnızca Ermenistan devleti ve Ermeni şirketler değil, üçüncü ülke menşeli şirketler de savaş suçu işler konumdadır.

Öte yandan, yürütülen gizli kapaklı faaliyetler nedeniyle bazı şirketlerin kime ait oldukları tam olarak tespit edilememektedir. Bu durum, küresel terörizmin dünyanın başına bela olduğu bir dönemde işgal nedeniyle ortaya çıkan daha geniş güvenlik sorunlarına işaret etmektedir.

Özetlemek gerekirse, Ermenistanın işgal ettiği topraklarda yürüttüğü ve buraların kültürel, demografik, fiziksel yapısında kalıcı değişimleri hedefleyen faaliyetleri ile ekonomik faaliyetleri, işgal hukuku ve uluslararası insancıl hukuk açısından uluslararası sözleşmelerle tanımlanmış suç teşkil eden eylemlerdir. Karabağ sorununun uluslararası hukuk çerçevesinde bir çözüme kavuşması için bu eylemleri gerçekleştiren veya bu eylemlerin içinde yer alan tüzel ve gerçek kişilerin eylemlerinin hukuki sonuçları ile yüzleşmeleri gerekecektir. Karabağ sorunu üzerine yapılan yorum ve incelemelerde meselenin bu boyutu genellikle gözden kaçırılmaktadır.

About the author:

Dr. Turgut Kerem Tuncel is a senior analyst at Ankara-based think-tank Center for Eurasian Studies. His research focuses on Eurasian geopolitics, Wider Black Sea Region, South Caucasus, Karabakh conflict, and Turkey-Armenia relations.

To cite this article: Turgut Kerem TUNCEL. 2026. "KARABAĞ [] ULUSLARARASI HUKUK İHLALLERİ (Çeviri)." Center For Eurasian Studies (AVİM), Blog No.2016 / 42. October 22. Accessed April 29, 2026. <https://www.avim.org.tr/public/index.php/Blog/KARABAG-DAKI-ULUSLARARASI-HUKUK-IHLALLERI-Ceviri>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

